Brain International School
Vikas Puri, New Delhi

अभ्यास पत्र 1

विषय ः संस्कृत **कक्षा दश** **अप्रैल ,2025**

प्रश्न 1 अधोलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत।

यदि मनः प्रसन्नम् अस्ति तर्हि वयं सर्वाणि कार्याणि सम्यक् कर्तुं शक्नुमः।मनः खिन्नम् असन्तुष्टं वा अस्ति चेत् अस्माकं प्रेरणा न भवति। अतः मनसः प्रसन्नतारक्षणम् अत्यन्तम् आवश्यकम्।जयपराजयोः आरम्भः अपि जनानां मनसि भवति।स्नेहस्य शत्रुतायाः आरम्भः अपि तेषाम् मनसि एव भवति।जनैः सर्वदा भावात्मकचिन्तनं करणीयम्। अवावात्मकचिन्तनकर्ता जीवने सर्वत्र कष्टानि एव अनुभवति।अत एव उक्तम्-" मन एव मनुष्याणां कारणं बन्धमोक्षयोः"।

I एकपदेन उत्तरत

i) बन्धमोक्षयोः कारणं किम् अस्ति□

ii) कस्य प्रसन्नतारक्षणम् आवश्यकम् अस्ति□

II पूर्णवाक्येन उत्तरत ।

i) कः जीवने सर्वत्र कष्टानि अनुभवति□

ii) कदा वयं सर्वाणि कार्याणि सम्यक कर्तुं शक्नुमः□

III भाषिक कार्य्म्।

i) अस्मिन् अनुच्छेदे 'अथवा' इति पदस्य अत्र किं पर्यायपदम्□

ii) 'शक्नुमः' इति क्रियायाः कर्तृपदं अत्र अनुच्छेदे किम्□

iii) गद्याशे 'तेषाम्'इति पदस्य किम् सर्वनामपदम् केभ्यः प्रयुक्तम्□

IV अस्य अनुच्छेदस्य कृते समुचितं शीर्षकं लिखत।

प्रश्न 2 अधोलिखितं पद्याशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत।

अनुद्वेगकरं वाक्यं सत्यं प्रियहितं च यत्।
स्वाध्यायाभ्यसनं चैव वाङ्मय तप उच्यते।।

I एकपदेन उत्तरत□

क□अस्मिन् श्लोके वाङ्मय किं कथितम्□

ख□ प्रथम वाङ्मयं तपः कीदृशं वाक्यम्□

II पूर्णवाक्येन उत्तरत□

क□अत्र श्लोके वाचः कवि तपासि लिखितानि□

ख□ अनुद्वेगकरं स्वाध्यायाभ्यसनं चैव कम् तपः उच्यते□

III भाषिक कार्यम्□

क) 'तपः ' इति पदे कर्तृपदस्य ि□्रयापदं किं अस्ति□

ख□ 'सद्ग्रन्थाणां पठनम्' इत्यस्य पदस्य कः पर्यायः श्लोके आगतः□

प्रश्न 3 काल बोधक शब्दैः अधोलिखित दिनचर्या वा पूरयत।

क□ सः **6:00** .... वादने क्षेत्रं गच्छति।

ख) रामः **3:15** .... वादने विद्यालयात् गृहम् आगच्छति।

ग) रामः **4:30** .... वादने भोजनं करोति।

घ) रामस्य जनकः **6:45** .... वादने स्वपुत्रं पाठयति।

प्रश्न 4 उचित अव्ययपदेन चित्वा अधोलिखितवाक्येषु रिक्स्थानानि पूरयत्।

अ) वने सिंहः .... गर्जति ।

क□ इदानीम् ख□विना ग□अत्र घ□उच्चैः

आ) उद्यमी .... सर्व प्राप्नोति।

क□ इव ख□एव ग□अधुना घ□विना

इ□ संस्कृतम् .... भारतस्य प्रतिष्ठा नास्ति।

क□विना ख□अपि ग□इदानीम् घ□वृथा

ई□ सूर्यम् .... लोके जीवानां जीवनम् असंभवम् ।

क□ वृथा ख□अपि ग□नूनम् घ□विना

उ) प्रायः वृद्धाः .... भ्रमन्ति।

क□विना ख□उच्चैः ग□शनैः घ□पुरा

प्रश्न 5 मञ्जूषायाः सहायतया निम्नलिखितं कथापूर्ति कु□त।

प्राचीनकाले कोऽपि **1**........... नाम वनवासी मुनिः आसीत्।सः एकदा **2**........... उपविष्टः आसीत्।तदा तस्योऽपरि एका **3**........... विष्ठाम् उदसृजत्।ततः सः **4**........... ताम् अपश्यत्।दृष्टमात्र एव सा बलाका **5**........... अभवत्।तद् दृष्टवा सः मुनिः **6**......... अभवत्। अथ अन्यस्मिन् दिवसे सः मुनिः **7**.........नगरे गत्वा एकस्य ब्राह्मणस्य गृहे तस्य गृहिणी भिक्षाम् अयाचत।**8**......... कुर्वन्ती सा तं किञ्चित् स्थातुम् अकथयत्।तदा मुनिः तां **9**........... दृष्टवान । सा तं विहस्य अभाषत्- " हे मुनेः ! न अहं बलाका अस्मि" इति। तत् आकर्ण्य विस्मितः - मुनि" इदं कथं **10**......... अनया" इति चिन्तयन् तत्रैव उपविशत्।

कस्मिश्चित्□ज्ञातम्□त□च्छायायाम् □पतिसेवाम् □क्रोपदृष्ट्या □महातपा□बलाका□अहङ्कारी□भस्मीभूता □□धेन